

Les sources manuscrites de la théorie de la musique
(S. IX-XVI)

Tübingen, Universitätsbibliothek (*D-Tu*)

Mc 48, f. 18v-19v

Transcription : Christian Meyer
(décembre 2007 – rév. oct. 2017)

18v

¹<T>onus est regula cuiuslibet cantus artificialis secundum rationem ascendendi et descendendi motus constituens. ²Pro quo sciendum quod secundum Modernos octo sunt huiusmodi toni quibus omnis cantus mundi canitur et modulatur, scilicet primus, secundus, tercius, quartus, quintus, sextus, septimus et octavus. ³Et omnes isti octo toni in cantu regulari Gregoriano et non anormalo finiuntur tantum in 4^{or} clavibus in manu, scilicet in ·D·solre, ·E·lami, ·F·faut et ·G·solreut. ⁴Que quidem 4^{or} claves finales et regulares cantus dicuntur quia omnis cantus regularis in una earum terminatur. ⁵Unde primus et secundus tonus ambo finiuntur in cantu regulari in ista clave ·D·solre in hac voce *re*. ⁶Sed tercius et quartus finiuntur in ·E·lami in hac voce *mi*. ⁷Quintus autem et sextus finiuntur in ·F·faut in ista voce *fa*. ⁸Septimus vero et octavus in ·G·solreut in hac voce *ut* finiuntur. ⁹Et quamvis diversi varios dant modos pro cognitione istorum octo tonorum, et cuiuslibet in speciali tam in introitibus, gradalibus, reponsoriis quam anthiphonis, tamen hic pro presenti [pro] facili iuvenum erudicione notande sunt 4^{or} regule subtiles et utiles ex quibus enuclealiter patere poterit cuius toni unusquisque cantus regularis extiterit.

9 diversi] *lect. inc.*

¹⁰Sed antea sciendum quod cantus regularis est cantus qui ascendit et descendit [†]inter regulares finales[†] quarum 4^{or} sunt, scilicet ·D·, ·E·, ·F·, ·G·. ¹¹Et omnis cantus regularis aut est plagalis aut autentus aut mixtus aut neutralis.

¹²Est igitur prima regula hec : omnis cantus descendens de sua finali nota usque ad 4^{am} notam sub se et non ascendens ultra finalem ad octavam est cantus plagalis et iste cantus semper attribuitur tono pari, scilicet 2°, si finitur in *re*, quarto si in *mi*, sexto si in *fa*, octavo si in *ut*.

¹³Secunda regula : omnis cantus ascendens ultra suam finalem ad octavam vel septimam atque licencialiter per unam notam supra octavam sic esset ascensus novem clavium super finalem inclusive. Sequitur ergo quod primus tonus, 3us, 5us atque 7^{mus} prescriptum ascensum videlicet novem clavium inclusive supra finalem clavem regulariter ascendens et ultra non, et non descendens a nota finali usque ad quartam, est cantus autentus, et iste cantus semper attribuitur tono impari, scilicet primo si finitur in *re*, tercio | si in *mi*, quinto si in *fa* vel septimo si finitur in *ut*.

19r

¹⁴Tercia regula : omnis cantus descendens a sua finali nota usque ad quartam et ascendens ultra finalem usque ad octavam est cantus mixtus et talis eciam attribuitur tono impari, ut primo si finitur in *re*, tercio si in *mi* etc. ut prius.

¹⁵Quarta regula : omnis cantus non descendens ad quartam nec ascendens ad octavam est cantus neutralis et cuius toni sit iste cantus hoc modo cognoscitur penes primam notam signi.

Versus :

¹⁶Plagalis fit tonus par, autentus fit tonus impar.

¹⁷Scandere vult impar descendere vultque tonus par.

¹⁸Imparem mixtus petit ascendere descendereque requirit

¹⁹Vult neutralis notam signi non alte nec grave cantari.

¹² tono] toni *cod.*

¹³ atque licencialiter... et ultra non *add. marg.* | ascendens] ascendunt *cod.*

²⁰ Vocatur autem ista nota finalis in qua aliquis cantus finitur, ut *re* primi et secundi, *mi* tercii et quarti, *fa* quinti et sexti, *ut* septimi et octavi. ²¹ Ista autem vocatur nota signi que stat frequentius post notam finalem, ut in anthifanis, quando finalis est *re*, tunc supra illam stat una in *la* vacans dummodo saltem est primi, que tunc vocatur nota signi. ²² Et ergo nota signi primi toni est *la*, secundi *fa*, tercii *fa*, quarti *la*, quinti *fa*, sexti *la*, septimi *sol*, octavi *fa*.

²³ Pro quo ulterius advertenda est una regula puerilis et multum autem facilis extendans se solum ad anthifanas talis : quandocumque aliqua anthifana finitur in *re* et nota signi est *la*, ut in ista antiphona : *Ecce nomen domini*, tunc talis semper est primi toni.

²⁴ Quando vero aliqua antiphona finitur in *re* et nota signi stat in *fa* ut in illa antiphona *O sapientia* etc, tunc talis est secundi toni.

²⁵ Quando autem antiphona finitur in *mi* et nota signi stat in *fa* ut in illa *Favus distillans*, tunc talis est tercii toni.

²⁶ Quando antiphona finitur in *mi* et nota signi stat in *la* ut in illa *Tota pulchra* tunc est quarti toni.

²⁷ Quando autem antiphona finitur in *fa* et nota signi eciam stat in *fa* ut *Alma redemptoris*, tunc est quinti.

²⁸ Quando finitur in *fa* et nota signi stat in *la* ut in ista *Benedictus*, tunc est sexti.

²⁹ Quando vero antiphona finitur in *ut* et nota signi stat in *sol* ut in ista *Ipsa preibit* | tunc est septimi.

³⁰ Quando autem finitur in *ut* et nota signi stat in *fa*, tunc est octavi.

³¹ Unde versus secundum hoc modo eciam notato <...>